

Povećajte unos voća i povrća

Turtka prijatelj zdravlja

ŽIVJETI
ZDRAVO

Svakodnevni, dovoljan unos voća i povrća važan je dio pravilne, uravnotežene prehrane i može nam pomoći da očuvamo zdravlje.

Voće i povrće izvor je vitamina, minerala, dijetalnih vlakana te raznih fitokemikalija koji djeluju zaštitno na organizam (sadrže antioksidanse, tvari koje mogu spriječiti ili usporiti oštećenja stanica).

Prehrana bogata voćem i povrćem može pomoći prevenciji zdravstvenih stanja poput šećerne bolesti tipa 2, debljine, srčanog i moždanog udara te raka želuca i raka debelog crijeva.

Također može pomoći u smanjenju krvnog tlaka, razine kolesterola u krvi i probavnih smetnji.

Svjetska zdravstvena organizacija (WHO) za odrasle osobe preporučuje konzumiranje minimalno 400 g voća i povrća dnevno kako bi se smanjio rizik za zdravlje.

Bilo da kuhate kod kuće ili jedete vani, razmislite o načinima kako bi u svoje obroke te međuobroke ubacili više šarenog, hranjivog i ukusnog povrća i voća.

“5 na dan”

Brojne javnozdravstvene kampanje diljem svijeta provode se s ciljem poticanja veće konzumacije voća i povrća. Jedna od poznatijih međunarodno prihvaćenih inicijativa je „5 na dan“ koja potiče konzumaciju najmanje 5 porcija voća i povrća dnevno.

Zašto baš 5 na dan?

Značajne zdravstvene koristi postižu se konzumacijom najmanje 5 porcija raznog voća i povrća svaki dan (pr. 2 porcije voća i 3 porcije povrća). Jedna porcija za odrasle osobe je 80 g, što je ukupno 400 g.

Kao grubi vodič za određivanje porcija voća i povrća može nam poslužiti naš dlan.

jedna porcija voća je
ona količina koju
možemo smjestiti na
svoj dlan

jedna porcija povrće je
količina koja nam
stane u oba dlana

Kako bismo maksimalno iskoristili tih „5 na dan“, važno je da 5 porcija uključuje raznoliko voće i povrće. Raznoliko voće i povrće sadrži i različite kombinacije vlakana, vitamina, minerala i drugih hranjivih tvari važnih za normalno funkcioniranje organizma.

d

n

e

v

n

o

Krumpir se ne računa u porciju povrća no ima značajnu ulogu u prehrani kao škrobna hrana i izvor energije.

Što čini jednu porciju voća?

Gotovo svo voće i povrće ubraja se u „5 na dan“, može biti svježe, smrznuto, konzervirano, sušeno ili u obliku svježe cjeđenih sokova.

1 komad

voća srednje veličine

pr. jabuka, kruška, naranča, nektarina, banana i sl.

2 ili više komada (koliko stane u šaku) voća manje

veličine

pr. šljive, grožđe, kivi, marelice, borovnice, trešnje i sl.

1 veća kriška velikog voća

pr. dinja, ananas

Suho voće

1 žlica grožđica, ribiza, aronije, brusnica, 2 suhe smokve, 3 suhe šljive i sl.

150 ml cjeđenog

voćnog soka

Računa se samo kao 1 porcija dnevno u "5 na dan" bez obzira na unesenu količinu, ostale 4 porcije trebaju biti iz drugih izvora.

Konzervirano voće

Ista količina voća kao za svježe voće pr. 2 polovice kruške.

Odaberite voće konzervirano u vlastitom soku, a ne sirupu.

Prednost dajte svježem i smrznutom voću i povrće, a odlučite li se za konzervirano pazite da je bez dodanog šećera.

d

n

e

v

n

o

Što je čini jednu porciju povrća?

Povrće	Porcija
Kuhano povrće	<ul style="list-style-type: none"> • 4 žlice kuhanog kelja, kupusa, blitve, špinata; 3 vrhom pune žlice kuhanog povrća, kao što su mrkva, grašak ili kukuruz šećerac ili 8 cvjetova cvjetače
Ostalo povrće	<ul style="list-style-type: none"> • 1 srednji krastavac, 1 srednja rajčica ili 7 mini rajčica, dvije šake zelene salate
Grahorice	<ul style="list-style-type: none"> • 3 vrhom pune žlice graha ili slanutka
Krumpir	Krumpir se ne računa u porciju povrća no ima značajnu ulogu u prehrani kao škrobna hrana.

Zašto jesti više voća i povrća?

- Doprinose pravilnoj i uravnoteženoj prehrani.
- Dobar su izvor vitamina i minerala, uključujući folat, vitamin C i kalij.
- Izvrstan su izvor prehrambenih vlakana, što može pomoći u održavanju zdravlja probavnog sustava, spriječiti opstipaciju i druge probleme s probavom. Prehrana bogata vlaknima također može smanjiti rizik od raka debelog crijeva.
- Mogu pomoći u smanjenju rizika od kardiovaskularnih bolesti.
- Obično imaju мало masti i kalorija (pod uvjetom da ih ne pržite ili ne pečete u puno ulja) što može pomoći u održavanju zdrave tjelesne mase i održavanju zdravlja srca.

Kako povećati unos voća i povrća:

- krumpir ne računajte kao porciju povrća. Odaberite drugo povrće koje je prepuno različitih hranjivih tvari.
- dodajte barem 2 vrste povrća svom obroku
- mrkva, koraba, paprika i rotkvica izrezane na štapiće mogu biti odličan međuobrok sami ili u kombinaciji s umakom od sira ili slanutka
- zamijenite umake na bazi sira ili vrhnja (na tjestenini, riži ili pečenom krumpiru) umacima na bazi rajčice ili povrća
- dodajte cvjetaču, tikvicu ili celer u pire krumpir
- napravite pire od graška, mrkve ili batata
- napunite zalihe smrznutim povrćem - brzo i jednostavno za pripremu
- salatama i drugim jelima na bazi povrća dodajte izvor proteina (kuhano jaje, piletinu, leću, grah) i osigurajte hranjiv i ukusan obrok
- dodajte zelenu salatu, rajčicu, papriku, mrkvu ili krastavac sendviču
- držite voće na vidljivom i lako dostupnom mjestu
- za međuobrok odaberite svježe (ili sušeno) voće ili narezano povrće (mrkvu, krastavce, papriku...)
- ponesite voće kada idete van kuće
- napravite voćnu salatu ili napravite kompot
- dodajte šaku šumskog ili drugog voća žitaricama za doručak
- napravite smoothie
- napravite osvježavajuću aromatiziranu vodu.

Kako povećati Unos voća i povrća

DORUČAK:

- u sendvič dodajte povrće (rajčicu, zelenu salatu, papriku, ribanu mrkvu...)
- jajima dodajte povrće (omlet, kajgana s povrćem poput luka, paprike, tikvice i sl., uz kuhanu jaje poslužite povrće poput rajčice, krastavaca i sl.)
- žitaricama dodajte svježe ili suho voće
- uz doručak dodajte malu čašu soka. Provjerite je li to 100% voćni ili povrtni sok.

RUČAK I VEĆERA:

- jedite salatu
- jedite guste juhe od povrća ili bistre juhe s komadima povrća
- neka pola tanjura čini povrće, sirovo, kuhanu ili kuhanu na pari
- uvijek imajte smrznute mješavine povrća koje možete brzo i jednostavno pripremiti za dane kada ste u žurbi.

MEĐUOBROCI:

- birajte svježe voće, voćnu salatu ili voćne ražnjiće
- u vrućim danima ohladite ili smrznite voća poput malina, borovnica, izrezane banane i grožđe
- izrežite povrće na štapiće poput paprike, mrkve, krastavaca, celera, a možete ih jesti same ili u kombinaciji s umacima
- osim svježeg dobar izbor za međuobrok je i suho voće, kao što su groždice, smokve, datulje, suhe marelice ili suhe šljive.

Napravite plan!

- Planiranjem jelovnika i pametnom kupovinom uštedjet ćemo novac i uživati u ukusnim i hranjivim jelima!
- Prije nego što odete u kupovinu, napravite plan obroka za sljedeći tjedan, provjerite zalihe i pokušajte iskoristiti one namirnice koje će se najbrže pokvariti. Prilikom planiranja obroka vodite se tanjurom pravilne prehrane, $\frac{1}{2}$ tanjura neka čini povrće.
- Na temelju plana zapišite koje sastojke trebate kupiti. Bez popisa, vjerojatno ćete potrošiti više novca na kupnju, a i izgubit ćete više vremena lutajući po trgovini.
- Kupujte sezonsko voće i povrće. Sezonski proizvodi su svježi i ukusni, a često i povoljniji. Bazu jela neka čine povoljne i lako dostupne namirnice poput mrkve, luka, kupusa, graška i sl.
- Povoljnija opcija je kupovanje proizvoda u rinfuzi, ali ne kupujte više nego što možete iskoristiti kako bi spriječili bacanje hrane.
- Ako ste u mogućnosti uzgajate svoje povrće ili posjetite lokalni OPG i tržnicu.
- Smrznuto i konzervirano voće i povrće sadrži mnoštvo hranjivih tvari, a imaju dulji rok trajanja. Odlično ih je imati pri ruci za brz i ukusan obrok. Usporedite deklaracije i odaberite proizvode s najnižom količinom soli i bez dodanih šećera.
- Za jednostavan izbor birajte proizvode koji sadrže oznaku Živjeti zdravo. Proizvodi s navedenom oznakom imaju najpovoljniji sastav u svojoj kategoriji.

Više boja - više zdravlja

Jeste li se ikad zapitali zašto je špinat zelen, borovnica plava, a limun žut?

Odgovor se krije u fitokemikalijama, tvarima koje se javljaju samo u biljkama i pružaju nam brojne zdravstvene prednosti.

Kada jedete voće i povrće različitih boja, osiguravate čitav niz hranjivih tvari koje djeluju sinergijski s fitokemikalijama. Stoga je u svrhu optimalne prehrane i očuvanja cjelokupnog zdravlja važno jesti raznoliku i šarenu hranu.

Odaberite voće i povrće različitih boja i
probaj "pojesti dugu"!

Plava i ljubičasta boja

Antocijanini su odgovorni za plavo - ljubičastu boju voća i povrća poput borovnica, kupina, šljiva, grožđa, cikle itd. Antocijanini su antioksidansi koji imaju pozitivan učinak na zdravlje srca. Što je plava boja tamnija, to je veća koncentracija antocijanina.

Narančasta i žuta

Narančasto i žuto voće i povrće poput mrkve, naranče, bundeve i marelice obiluje beta-karotenom. Narančasto i žuto povrće i voće osim što štiti organizma od razornog djelovanja slobodnih radikala te tako i zločudnih oboljenja, jača imunološki sustav i štiti kožu od štetnog utjecaja UV zračenja i prijevremenog starenja.

Zelena boja

Zeleno povrće iz porodice krstašica poput brokule, kupus, kelja itd. sadrži korofil i izotiocijanate, koji mogu smanjiti upalu i doprinijeti smanjenju rizika od razvoja zločudnih bolesti. Zeleno povrće i voće bogato je i vitaminom K, folnom kiselinom, kalijem te pridonosi očuvanju imuniteta, poboljšava probavu i čisti organizam od štetnih tvari. Izvor je i luteina, važog za zdravlje očiju. Lutein je posebno potreban starijim osobama kako bi se spriječilo starosno pogoršanje vida.

Crvena boja

Glavni pigment koji daje crvenu boju voću i povrću je likopen, snažan antioksidans. Likopen je koristan za zaštitu zdravlja prostate i tkiva dojke. Crveno voće i povrće su bogati i flavonoidima, resveratrolom i vitaminom C, kao i folatima. Konzumacijom voća i povrća crvene boje smanjujemo rizik od razvoja bolesti srca i krvnih žila. Crvena hrana sadrži i željezo potrebno za formiranje crvenih krvnih zrnaca i osigurava energiju stanicama.

ŠARENI IZAZOVI

Šareni izazov

1. IZAZOV

Probaj nešto novo (ili daj drugu šansu)

Isprobaj jedno novo voće ili povrće (ili ono koje vam nije na listi omiljenih).

2. IZAZOV

Ukusna užina

Za užinu pojedite voće ili povrće:

- svježe ili suho voće
- kompot (bez dodanog šećera)
- svježe povrće (pr. mini rajčice, krastavac, papriku, korabu...)
- smoothie.

3. IZAZOV

Ubaci voće ili povrće u doručak

U doručak dodajte povrće ili voće:

- ribane jabuke ili mrkvu u žitarice
- smrznute bobice u jogurt
- povrće u omlet
- zelenu salatu, krastavce i papriku u sendviču.

4. IZAZOV

Pola tanjura napuni povrćem

Napunite pola tanjura povrćem i za ručak i za večeru. Možete koristit svježe, smrznuto ili konzervirano povrće.

I
Z
A
Z
O
V

Voćno/povrtnie ideje za užinu

svježe povrće + umak od slanutka, rajčice i sl.

toast ili integralni kreker s namazom (pr. sirni namaz) i povrćem

povrće ili voće s namazom
(pr. maslac od kikirikija, sirni namaz i sl.)

voćni ražnjići, voćna salata i sl.

Smoothie

OSNOVNI SASTOJCI

voda, biljni napitak (zobeni,
bademov, kokosov i sl.)

voće i povrće

med (po želji)

KOMBINACIJE

banana + jagoda

naranča + mrkva

jagoda + borovnica + malina

cikla + jabuka + mrkva + limun

kruška + banana + kakao

naranča + banana + kruška + špinat

Recept!

Namaz od boba i patlidžana

Sastojci:

- 2 šalice kuhanog boba
- 1 patlidžan srednje veličine
- 1/2 šalice vode
- 4 češnja češnjaka, sitno nasjeckana
- malo mljevene crvene paprike
- maslinovo ulje, prema želji, ovisno o gustoći namaza
- 4 žlice sjemenki sezama
- 2 žlice svježeg limunova soka.

Upute

Svjež mladi bob očistite i kuhajte u kipućoj vodi 15 - 20 minuta.

Procijedite. Patlidžan operite, posušite, narežite na ploške debele pola centimetra i pecite u zagrijanoj pećnici 45 minuta na 175 °C na papiru za pečenje. Ostavite ih da se malo ohlade te kasnije nožićem ogulite kožu. U blenderu ili štapnim mikserom miksajte sve sastojke: kuhan bob, pečene patlidžane, sezam, vodu, limunov sok u glatki kremasti namaz. Namaz poslužite s tortiljama ili ga jednostavno mažite na kruh i pravite sendviče.

Prekonoćne zobene pahuljice

Zobene pahuljice s bobičastim voćem

Sastojci:

- 1/3 šalice zobenih pahuljica
- 1/2 šalice mlijeka ili biljnog napitka (kokosov, bademov, zobeni i sl.)
- 1/2 šalice običnog ili grčkog jogurta
- 1 šaka bobičastog voća (može i smrznutog)
- prstohvat cimeta
- 1 žličica meda (prema želji).

Zobene pahuljice s bobičastim voćem i chia sjemenkama

Sastojci:

- 1/4 šalice zobenih pahuljica
- 1/3 šalice mlijeka ili biljnog napitka
- 1/4 šalice grčkog jogurta
- 2 žličice meda
- 2 žličice chia sjemenki
- 1 žličica mljevenog cimeta
- 1/4 šalice borovnica ili malina.

Upute

Sve sastojke stavite u staklenku. Poklopite i protresite dok se ne sjedine. Stavite u hladnjak preko noći. Ukrasite bobičastim voćem i medom. Ujutro će vas dočekati spremjan ukusan obrok.

Jaja s povrćem

Sastojci:

- 2 jaja
- 1/2 šalice luka, narezanog na kockice
- 1 šalica špinata
- 1/2 šalice tikvica, sjeckane
- 1/2 rajčice
- 2 žličice maslinovog ulja (ili ulje u spreju)
- prema želji par komada šampinjona, očistite i narežite na ploške.

Upute

Zagrijte maslinovo ulje u tavi i pirjajte luk do zlatne boje. Dodajte tikvice, rajčicu i gljive i kuhajte dok ne omekšaju. Na kraju dodajte špinat i pirjajte kratko dok ne uvene. Izmiješajte jaja s malo soli te ih prelijte preko povrća i pecite još par minuta.

Punjene tikvice

Sastojci:

- 1/3 šalica heljdine kaše
- 1 tikvica
- 1 rajčica
- 1 paprika
- 1 mrkva
- ribani sir.

Upute

Heljdinu kašu dodati u 1,5 šalici vrele vode i kuhati 10 -15 min. Tikvicu prepoloviti i izdubiti. Naribati mrkvu i sir, a rajčice i papriku dobro oprati i narezati na komadiće. Pomiješati kuhanu heljdinu kašu, mrkvu, rajčicu i papriku te izdubljeni dio tikvice koji smo usitnili te začiniti prema želji (sol, papar, bosiljak i sl.).

Smjesom heljde i povrća napuniti tikvicu i posuti s malo ribanog sira. Peći na 180 stupnjeva oko 30 minuta. Osim tikvice, puniti možemo patlidžan, papriku ili rajčicu. Za potpuni obrok punjene tikvice poslužiti s izvorom bjelančevina poput komada piletine, puretine, ribe ili tofu-a i salatom.

Salata od cvjetače

Sastojci:

- 1 mrkva
- 8 cvjetića cvjetače
- 3 lista bijelog kupusa
- 3 lista ljubičastoga kupusa
- 2 žlice maslinovog ulja
- sok od 1 limuna
- 3 prstohvata soli.

Upute

Očistite i operite povrće. Mrkvu naribajte. Cvjetiće cvjetače nasjeckajte na tanke ploške, a listove bijelog i ljubičastog kupusa narežite na uže trakice. U posudu za salatu stavite sve povrće, posolite, stavite sok limuna i malo ga zgnječite prstima da omekša. Ostavite da odstoji najmanje 30 minuta u preši za prešanje povrća ili povrće pritisnite nekim težim čistim predmetom, na primjer tanjurom. Začinite maslinovim uljem.

Štrudla s borovnicama

Sastojci:

- 10 kora, gotove tanke kore bez jaja
- 1 kg šumskih borovnica
- 100 g krušnih mrvica (integralnih)
- 2 vanilijina šećera
- suncokretovo ulje prema potrebi
- cimet, prema želji
- domaći med, prema želji.

Upute

Na lagano zagrijanoj suhoj tavi kratko tostirati (popržiti) krušne mrvice. Pripremiti radnu površinu za savijanje kora. Oprati nježno svježe šumske borovnice u cjedilu i rasporediti ih za 5 nadjeva (za 5 štruca). Budući da se koriste gotove tanje kore bez jaja, koje su vrlo krhke, za jednu štrucu (savijaču) upotrijebiti dvije kore. Prije stavljanja nadjeva kore s gornje i donje strane nauljiti suncokretovim uljem, da omekšaju. Zatim na gornju koru, duž gornjeg ruba tijesta, u obliku trake staviti žlicom tostirane (prepržene) mrvice. Na sloj krušnih mrvica staviti svježe borovnice, preliti ih žlicom domaćeg meda, vanilijinim šećerom i cimetom. Od gornjeg ruba kora prema vanjskom rubu saviti kore u štrudlu te je staviti u nauljen lim za pečenje. Ponoviti postupak s nove dvije kore i tako koliko god će biti borovnica za nadjev. Sve štruce prije pečenja još malo nauljiti kistom po gornjoj površini. Zagrijati pećnicu na 180 stupnjeva i peći štrudlu 20 - 25 minuta, ovisno o debljini kora i nadjeva, provjeravati i gledati dok štrudle ne postanu rumene i hrskave.

Pizza lubenica

Sastojci

- lubenica
- razno voće (pr. dinja, kupina, kivi, maline i borovnice)
- kokosovo brašno
- listovi mente
- čvrsti ili grčki jogurt, med.

Upute

Lubenicu narežite na "kolut" željene debljine (ostavite ju s korom). Izrežite ju na trokutiće i kako bi izgledala poput pizze. Na svaki trokut lubenice stavite voće, pospite kokosom.

Prema želji napravite umak od čvrstog ili grčkog jogurta i meda kojeg stavite na lubenicu prije ostalog voća.

Autor: Služba za promicanje zdravlja

Referentni centar Ministarstva zdravstva za promicanje zdravlja

Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Rockefellerova 7, 10000 Zagreb

Tel.: +385 (0)1/48 63 222

E-pošta: zivjeti.zdravo@hzjz.hr

www.zivjetizdravo.eu

FB facebook.com/zivjetizdravo.hr/

Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda.

www.struktturnifondovi.hr

Sadržaj publikacije isključiva je odgovornost Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo.

Korisnik: Hrvatski zavod za javno zdravstvo / Ukupan iznos projekta: 30.373.299,36 HRK / Iznos EU potpore: 85 %.